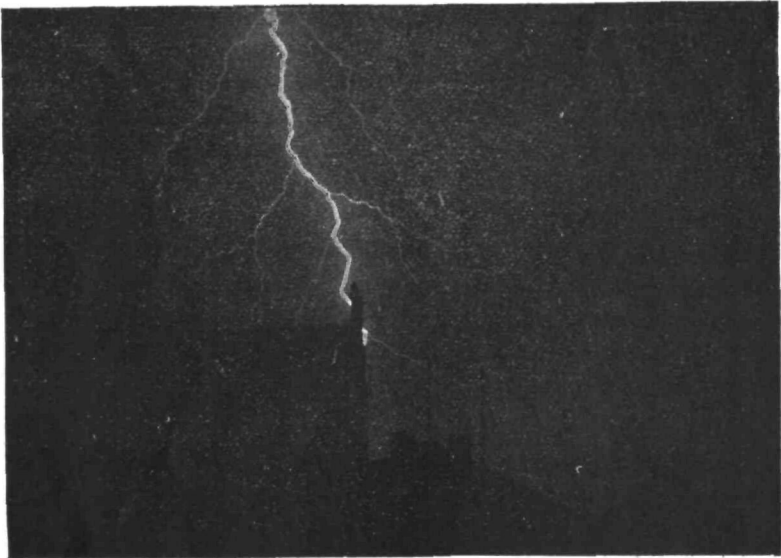

Nevihta.

Opisal *Kramarjev.*

Kmalu bomo imeli poletje in z njim tudi marsikatero izpremembo v naravi. Dnevi bodo daljši, noči krajše, in solnce bo imelo od dne do dne večjo moč. Prišli bodo pa tudi dnevi, ko bo vladala tolika vročina, da bomo težko pričakovali hladilnega dežja. In prav v takih neznošno vročih dneh se pojavi kaj rada huda nevihta, ki je mnogokrat strah velikim in majhnim ljudem. Solnce pripeka z vso svojo silo; niti najmanjše sapice ni, ki bi nam dala vsaj nekoliko hladila. Soparno je. Zrak prihaja čedalje bolj medel. Solnce izgublja bolj in bolj svojo bliščečo svetlobo, in na nebu se zbirajo temni oblaki, ki končno popolnoma zamračé solnce. Veter nastane in raste vedno močnejše

Fotografična podoba bliska.

in huje, vzdiguje prah visoko v zrak, pripogiblje drevesa in s strašnim bučanjem lomi veje, da, cela drevesa. Vsakdo hiti uiti bližajoči se nevihti, in tudi živali si iščejo varnih zavetišč.

Posamezne debele kaplje jamejo padati in se čedalje bolj množe, dokler se ne ulije gost dež; nastala je ploha. Vmes pa švigajo bliski od oblaka do oblaka, katerim sledi močno grmenje. Kar hipoma pa se silno posveti ter še silnejše zagrmi; od oblakov pa švigne strela do visokega hrasta, ki ga prekolje od vrha do tal. Ljudje se prestrašijo in prično se križati ter šepetati v strahu: „Bog in sveti božji križ“.

Vsakdo je že slišal o silni moči strele, vsakdo je že slišal, koliko požarov je nastalo po strelji in koliko ljudi je že ubila ali pa omamila, in

zato tolik strah. Hvala Bogu, da nevihta navadno ne traja dolgo. Treskanje in grmenje pojenjuje, le bliska se še, in sicer vedno bolj in bolj daleč od nas. Nad nami pa se prične svitati, oblaki se razgrnejo, in preljubo solnčece se nam zopet posmehlja izza njih. In kadar se je pomikala nevihta na zapadajočemu solncu nasprotno stran, tedaj pa zagledamo krasen, sedmo-barven lok, ki se vzdiguje od tal visoko v oblake; otroci pa, ki so dobili zopet pogum, da gredo na cesto, vpijejo radostno, kazaje na ta krasni lok: „Mavrica, mavrica!“ In nehote se spomnijo lepe pesemce, ki ste jo že brali v šoli: „Mavrica biserna, zlati prestol, angelci hodijo gor in pa dol . . .“

Da boste pa vedeli, kako nastane taka nevihta, strela in grom, vam hočem vse to tu prav na kratko razložiti.

Solnčna toplota povzroči, da shlapeva voda, ki se v podobi mehurčkov vzdiguje v zrak, in sicer toliko časa, da je že povse napojen z njimi. Pri tem pa, ko se tarejo ti mehurčki drug ob drugega, se tvarja zračna elektrika, ki jo imenujemo navadno negativno elektriko. Ker je pa zrak v zgornjih plasteh bolj mrzel ko spodaj, kjer žari toplota od segrete zemlje, se ti mehurčki čedalje bolj združujejo v temne oblake. Iz več mehurčkov pa nastane potem kapljica, ki je že tako težka, da ne more več plavati v zraku in pade na tla. Med padanjem skozi nižje oblake pa se ji pridruži še več takih mehurčkov, in preden je na tleh, je še precej debela. Od tod torej one debele kaplje, ki padajo ob začetku nevihte na zemljo. Teh kapljic pa je čedalje več, in končno jih je toliko, da imamo celo ploho. V šoli pa ste se že učili, da imamo dvoje elektrik, in sicer pozitivno in negativno, ki imata stremljenje po združitvi s tem, da priskočita druga k drugi, ker se privlačita. In če so bili, kakor smo prej omenili, oni vodni mehurčki negativno električni, tedaj zbujejo le-ti na površju zemlje pozitivno elektriko, ki se nakupiči na nji in se nabira v najvišjih delih dreves, hiš, cerkvá in holmcev. Elektrika v oblakih in elektrika na površju zemlje bi se takoj združili, še preden nastane nevihta, ko bi tega ne oviral zrak, ki se kot slab prevodnik elektrike nahaja med oblakom in zemljo.

Ker pa postajajo oblaki vedno gostejši in težji, se pa približujejo vedno bolj zemeljskemu površju. Pri tem postaja napetost med obema elektrikama vedno večja in večja in končno je tolika, da more premagati tudi zračno razmejo; obe elektriki se združita, in mi vidimo mogočno iskro, ki švigne iz oblaka na zemljo, ter jo imenujemo strela. Pri tem združenju pa nastane silen pok, ki odmeva potem od oblaka do oblaka, ter ga imenujemo grom.

Prav tako, kakor se je razdelila elektrika nad oblakom in zemljo, se razdeli tudi med oblaki samimi, in imamo torej tudi oblake, ki so pozitivno električni, zato pa vidimo čestokrat tudi, kako švigajo strele od oblaka do oblaka.

Ker se pa pomika električna iskra silno hitro, zato ne vidimo iskre, marveč vidimo le vijugasto črto med oblaki samimi, ali pa med oblaki in zemljo v trenutku, ko se zabliska, prav tako, kakor vidimo ponoči, če

vrtime na enem koncu žarečo palico v krogu, le žareč krog, nikakor pa ne žareče palice same. Zakaj vidimo tako, vam danes ne morem opisati, ker bi se preveč oddaljili od predmeta, ki si ga hočemo natančneje ogledati.

Elektrika si izbere vedno najkrajšo pot, in to je prema črta. Potem bi morala biti pa tudi strela le prema, svetla črta, ki bi vezala oblake z zemljo in vendar je vedno na vse mogoče načine zvita in časih tudi razcep-ljena na več delov. To pa zato, ker privlači električno iskro, ki švigne iz oblaka k oblaku ali iz oblaka k zemlji spotoma še nasprotna elektrika drugih oblakov, ki se nahajajo vmes.

Strela torej ni nič drugega nego električna iskra, ki ima toliko moč, toliko toplote, da raztopi kamenje, raztopi kovine in vname gorljiva telesa. Zato se nam je res treba bati, kadar se bliža huda nevihta, in prositi dobrotljivega Boga, da nas obvaruje vseh nesreč. Sami pa moramo tudi previdni biti, zlasti kadar smo zunaj pod milim nebom, bodisi v gozdu ali kje na planem. Nikdar ne smemo stopiti pod kako drevo ali zvonik, ker udari strela najrajša v visoke, koničaste predmete. Tudi se ogibljimo vode, torej ne hodimo takrat blizu potokov ali ob jezeru. Ne iščimo zavetja pod kozelcem, zlasti če se nahajajo v njem detelja, žito ali pa drug pridelek, prav tako se ogibljimo tudi senenih kopic na travnikih, ker se iz njih vzdigujejo hlapi, ki so dobri prevodniki elektrike. Zato tudi ni varno hoditi blizu segrete živine, n. pr. v težki voz vpreženih konj ali volov. Odložiti moramo pa takrat tudi železno orodje, n. pr. kose, vile i. dr., če nas doleti taka nevihta pri delu na polju ali travnikih. Doma pa pogasimo ogenj na ognjišču ali v ščedilniku; odprimo okna, a pazimo, da ne bo prepriha. Zato je še bolje, da zapremo okna in odpremo vrata. Ne stojmo pri odprtem oknu ali pod zrcalom, ker je zadaj obloženo s cinovim amalgamom (cin in živo srebro), sploh se ogibljimo kovinskih predmetov.

Najbolj varni pa smo seveda v hiši, ki ima na strehi postavljen strelovod, ki ga je izumil Benjamin Franklin l. 1753., v Evropi pa prvič postavil župnik Prokop Diviš v Znojmu na Moravskem l. 1754.

Kam pa danes?

Spisal in vpodobil *Fr. Rojec*.

Ej, to so otroci! Vse kar vidijo, poizkušajo posneti in pazno vlečejo vsako besedo na ušesa. V njihovi navzočnosti se ne sme ničesar takega delati in govoriti, česar še ne smejo vedeti!

Pred nekaj tedni je bila zopet lepa solnčna nedelja. K nam pride dopoldne Koblarjeva gospa ter reče naši gospé „mamicí“: „Kam pa danes, Jela? Ali na Bled ali na Brezje? Krasen dan je; škoda bi bilo,

ako bi ga presedeli doma!“ Dogovorili sta se, da se popeljeta po kosilu, seveda z otroki vred, na Bled.